

**Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická**

Bakalářská práce

**Somálsko v průběhu studené války
Pavel Nedvěd**

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra historických věd
Studijní program Historické vědy
Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce
Somálsko v průběhu studené války
Pavel Nedvěd

Vedoucí práce:

PhDr. Jan Záhořík, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Somálsko v průběhu studené války* vypracoval samostatně a použil jen zdroje uvedené v seznamu literatury.

V Plzni dne:

.....

Podpis

Rád bych zde poděkoval PhDr. Janu Záhoříkovi, Ph.D. za odborné vedení práce, poskytnutí mnoha materiálů a celkovou pomoc při psaní této bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	1
1 Poválečná doba.....	4
1.1 2.sv.válka.....	4
1.2 Konec 40.let.....	5
1.3 Komise čtyř velmocí.....	7
2 Cesta k nezávislosti.....	9
2.1 Politické strany.....	9
2.1.1 Somálský Klub Mladých	9
2.1.2 Hizbia Digil Mirifle Somali.....	10
2.1.3 Somálská Národní Liga.....	11
2.1.4 Národní spojená fronta.....	11
2.1.5 Ostatní politické celky.....	12
2.2 Volby	12
2.3 Nezávislost.....	14
2.4 Francouzské Somálsko.....	14
3 Cesta k totalitnímu režimu.....	17
3.1 Vládní krize.....	17
3.2 Mezinárodní vztahy.....	18
3.3 Válka banditů.....	19
3.4 Coup d'etat.....	21
4 Cesta k občanské válce.....	23
4.1 Nejvyšší revoluční rada.....	23
4.2 Vědecký socialismus a SSSR.....	24
4.3 Obrat v mezinárodní politice.....	26
4.4 Válka o Ogaden.....	27
4.5 Spojené státy americké.....	29
4.6 Kritická 80.léta.....	30
4.7 90.léta a pád režimu.....	31
Závěr.....	33
Seznam zkratek.....	36
Seznam literatury a pramenů.....	37
Resumé.....	41

Úvod

Somálsko je v dnešní době vnímáno jako jedna z nejchudších zemí třetího světa, jež je již přes dvacet let sužována občanskou válkou. Abychom mohli lépe porozumět této aktuální situaci, je nutné se vrátit o sedmdesát let zpět do doby, kdy teprve začal pomalu vznikat nezávislý somálský stát, a zkoumat veškeré faktory vedoucí k dnešní chaotické situaci v této jinak bezpochyby krásné zemi. Dějiny Somálska v průběhu druhé poloviny devatenáctého století lze vidět jako sérii několika cest, jež vedli obyvatelé rohu Afriky směrem k novým formám vlády, ať už se jedná o svobodu, totalitarismus či chaos občanské války. Dění na území Somálska bylo vždy vysoce ovlivňováno politikou pěti hlavních klanů, Ishaq, Darod, Dir, Hawiye a Rahanweyn. Tyto klany se pak dále dělí do mnoha podskupin. Historie Somálska je tak protkána jejich rivalitou, která vždy ovlivňovala chod celé země, a to i po „nekrvavé“ revoluci 1969, kdy nastoupil Siad Barré a následně začal tribalismus potlačovat.

Hlavním tématem této bakalářské práce je vnitřní a vnější politika na území Somálska od druhé světové války do začátku let devadesátých, kdy dochází k občanské válce. Cílem práce je zmapovat rozsáhlé vnitropolitické změny a s nimi souvisejícím zaměřením zahraniční politiky v bipolárně rozděleném poválečném světě. Práce se věnuje nejdůležitějším faktorům, které ovlivnily dění v Somálsku a vedly nakonec k nestabilitě trvající dodnes. Jde především o konec koloniálního systému v rohu Afriky, pomalou přeměnu v nezávislý somálský stát a jeho následnou změnu na stát vědeckého socialismu.

Motivem výběru tématu bakalářské práce, kromě autorova zájmu o dějiny afrického kontinentu, byl fakt, že této problematice se věnuje jen velmi málo prací českých autorů, a to spíše jen z obecného pohledu. Autor by pak při dalších a podrobnějších studiích chtěl pomoci rozšířit české studie věnující se postkoloniálním dějinám rohu Afriky.

K sepsání této bakalářské práce bylo užito zahraniční, převážně anglické literatury. Pro téma Somálska v průběhu druhé poloviny dvacátého století byla nejpřínosnější monografie britského profesora antropologie Ioana M. Lewise nesoucí název *The modern history of Somaliland: From nation to state*. Tato kniha, jež se zabývá podrobnou historií somálského lidu od počátků historie až k současnosti, poskytla kvalitní teoretický základ k

sepsání bakalářské práce. Od stejného autora bylo použito ještě několik dalších publikací a článků, především monografie *Peoples of the Horn of Africa: Somali, Afar, and Saho*, která obsahuje důležité informace o somálském lidu a kultuře, nutné k širšímu pochopení historie Somálska. Velmi významnou prací zabývající se otázkou somálského nacionalismu je monografie *Somali Nationalism: International politics and the drive for the unity in the horn of Africa* od S. Touval, která kromě nacionalismu podrobně popisuje i vnitřní politiku země.

Dalším zdrojem této bakalářské práce byly i některé prameny, avšak pro jejich obtížnou dostupnost v českém prostředí jich bylo využito jen malé množství. Největší komplikace při studiu materiálů způsobovala častá neshoda v číselných údajích, jako například volebních výsledcích či finanční pomoci cizích zemí v přepočtu na americké dolary. V studii pak byly při těchto odchylkách použity nejaktuálnější údaje.

V práci se vyskytuje několik cizích vlastních jmen. V mnoha případech byl užit ustálený český ekvivalent, ale ve většině případů, ke kterým neexistuje česká varianta, jsou vlastní jména psána anglickým přepisem, který je pro náš jazyk srozumitelnější než slova původní. Příkladem může být hlavní město Mogadišo oproti názvům klanů Ishaq a Majertejn.

První kapitola se zabývá průběhem druhé světové války a jejími dopady na území Somálska. Dále rozebírá dobu krátce po konci války, možná řešení správy bývalých italských kolonií včetně progresivního Bevinova plánu. Věnuje se názorům hlavních zahraničních aktérů na budoucnost Afrického rohu a končí příchodem komise čtyř vítězných velmocí, která určí následnou správu nad mandátním územím Somálska.

Druhá kapitola nastiňuje vnitropolitickou situaci země v průběhu padesátých let. Charakterizuje hlavní politické aktéry země na cestě ke svobodnému státu, volby do nově vzniklého Legislativního shromáždění a nakonec situaci v sousedním Francouzském Somálsku.

Třetí kapitola se věnuje problematickému období po vzniku Somálské republiky, její vnitřní a zahraniční politice. Část se věnuje mezinárodní politice, narůstajícímu příklonu k Sovětskému svazu a jeho vojenské a finanční podpoře. Dále rozebírá povstaleckou válku somálských obyvatel v severovýchodní Keni a vojenský převrat z roku 1969.

Poslední část bakalářské práce se zabývá dlouhým obdobím totalitního režimu, trvajícího do začátku devadesátých let, jeho charakteristikou a politikou. Dále rozebírá důležitou změnu v zahraniční politice a následné ukončení přátelských vztahů se Sovětským svazem, válku s Etiopií o Ogaden a končí pádem Barrého režimu na začátku devadesátých let.

1 Poválečná doba

1.1 2.sv.válka

Pro dnešní Somálsko, tehdy jako součást Italské východní Afriky, do které náleželo i čerstvě dobyté území Britského Somálska ze srpna 1940, skončila druhá světová válka již roku 1941¹, kdy bylo osvobozeno společně s Etiopií britskými vojsky, přicházejícími ze Súdánu a Keni. Dnešní hlavní město Somálska Mogadišo bylo obsazeno jako jedno z prvních italských center již 5. února 1941 a Addis Abeba, hlavní město Italské Východní Afriky, padla a s ní i celá italská vláda nad územím Somálska 6. dubna téhož roku a o měsíc později se rovněž vrátil i císař Haile Selassie. Avšak v Africkém rohu probíhaly menší guerillové boje pro Italských skupin až do roku 1943, kdy byly narychlo založeny nové policejní složky pod britskou správou namísto původních, které byly vcelku nespolehlivé. Vytvořené Somálské gendarmerie, které zastupovaly funkci bývalé policie, byly zpočátku tvořeny především askari² z Keni a Ugandy. Postupem času se ale díky novému verbování začalo četnictvo somalizovat. Francouzské Somálsko pod vichystickou vládou, dnešní Džibuti, bylo díky spojeneckým úspěchům osvobozeno po britské námořní blokádě hlavního města a přístavu v prosinci 1942. Britské jednotky ve východní Africe se musely rovněž potýkat s četnými útoky banditů, jenž byly podněcovány k útoky Etiopií a měly za úkol ukončit britskou okupaci Ogadenu.

Hlavním úkolem Britské vojenské správy bylo stabilizovat zemi a vrátit do ní pořádek. Avšak počátek britské správy nad osvobozeným územím Somálska byl značně zkomplikován překvapivě rychlou kapitulací Italů, která neposkytla dostatek času k přípravám na administrativu mnohem většího území, než Britové očekávali. Prvním z problémů se kterými se musela nová správa potýkat byl velmi špatný stav zemědělství díky úprku italských farmářů, nedostatku pracovních sil a velmi častého rabování. Tuto svízelnou situaci se podařila stabilizovat pomocí půjček, grantů na opuštěná pole, poskytnutí paliva pro stroje a celkovou podporou somálských farmářů a již roku 1943 bylo Somálsko zpět schopné se samo uživit. Mimo jiné bylo nutné vyřešit otázku týkající se

1 HESS, Robert L. *Italian Colonialism in Somalia*. Chicago: University of Chicago Press, 1966, str 175.

2 Askari znamená arabsky voják a jde o označení afrických vojáků sloužících pod evropskou velmocí.

italských obyvatel Somálska. Velká část byla zapojena zpátky do administrativy z důvodů nedostatku britských pracovníků, avšak italští úředníci museli projevit nulovou inklinaci k fašistickému režimu a nesměli znamenat hrozbu. Ostatní byli odvedeni do zajateckých táborů.

Jedním z důležitých důsledků války pro Somálsko byl mimo jiné i značný příklon k západním velmocím, který předznamenal možnou budoucí orientaci na Západ v následujících letech. Dopomohla k tomu především propaganda spojeneckých vojsk o jejich cíli zajištění svobody utlačovaným. Druhým faktorem pak bylo zapojení mnoha somálských vojáků pod především britským velením do východoafrické kampaně a později pak v Indii a Barmě.

1.2 Konec 40.let

Po ukončení konfliktů na území Somálska přišel Ogaden, území s velkým počtem somálských obyvatel, jenž dobyl pro Etiopii Menelik II v roce 1897, pod správu britské armády po dobu trvání války. Rovněž byly podepsány dvě smlouvy, které se týkaly kromě Ogadenu také Haudu, kde se nacházely vitální pastviny pro část kočovných obyvatel Somálska a takzvaných rezervovaných oblastí, které sahaly od Haudu k Francouzskému Somálsku. První smlouva z ledna 1942 určovala dočasnou administrativu nad územím bývalých italských kolonií. Druhá, významnější, Anglo-Etiopská dohoda byla podepsána 19.prosince 1944³, na jejímž základě Etiopie předala Ogaden, Haud a příhraniční oblasti Francouzského Somálska do britské vojenské správy na dobu dvou let. Británie ale na druhou stranu začala zastávat politiku Velkého Somálska, která odporovala předchozím smlouvám. Součástí tohoto postavení byl i takzvaný Bevinův plán⁴.

Tvůrcem tohoto řešení situace v poválečném Somálsku byl britský ministr zahraničí a labourista Ernest Bevin. Jednalo se o návrh na vytvoření Velkého Somálska sloučením Britského a Italského Somálska s částí území Etiopie se somálskou většinou. Tento návrh byl bez žádného překvapení velmi kladně přijat samotnými Somálci, ke kterým se dostal

3 BROWNLIE, Ian. *African boundaries: A Legal and Diplomatic Encyclopaedia*. London: C.Hurst & Company, 1979, str.843.

4 FAGE, John, Michael CROWDER a Roland Anthony OLIVER. *The Cambridge History of Africa: volume 8*. Cambridge: Cambridge University Press, 1984, str.466.

skrz britskou vojenskou správu. Avšak tato alternativa se už od jejího vzniku musela potáčet s kritikou, která předznamenala její budoucí neúspěch. V dolní sněmovně britského parlamentu pak roku 1946 Bevin přednesl jako reakci na kritiku sovětského ministra zahraničí Vjačeslava Michajloviče Molotova:

„Myslím, že M.Molotov byl víc než nespravedlivý v tvrzení, že se snažíme rozšířit britské impérium na úkor Itálie a Etiopie a upevnit, jak sám nazval, monopolistickou pozici Velké Británie ve Středomoří a Rudém moři. V pozdější částí minulého století byl roh Afriky rozdělen mezi Velkou Británií, Francií a Itálií. Ve stejné době rovněž Etiopie obsadila vnitrozemské oblasti, ve kterých se nachází pastviny pro bezmála polovinu Britského Somálska na šest měsíců v roce. Podobně je tomu tak i v Italském Somálsku, kde musí pastevcí překročit hranice při hledání pastvin. Proto jsme navrhli sloučení Britského Somálska, Italského Somálska a přilehlých částí Etiopie, pokud Etiopie bude souhlasit, jako mandátní území, aby nomádi mohli vést svůj skromný život s co nejmenšími překážkami a s možností pro slušný hospodářský život, jak je v tomto území zvykem. [...] Pokud se ale konferenci naše řešení nebude líbit, nebudeme ohledně tohoto problému příliš dogmatictí. Jsme ochotni svěřit Italské Somálsko pod ochranu Spojených Národů.“⁵

Z tohoto progresivního a pro somálský národ zcela určitě nejperspektivnějšího plánu, co se somálské jednoty týče, nakonec muselo sejít, a to především díky naprostému nesouhlasu Etiopie, která nadále trvala na slibu navrácení Ogadenu do Etiopských rukou, jak bylo dojednáno v anglo-etioopských dohodách v průběhu války. Rovněž zbylé tři vítězné velmoci v něm neshledávali nijak velkou důležitost, popřípadě se kryly s jejich vlastními zájmy.

Britové nakonec opustili Ogaden roku 1948 a etiopští úředníci převzali vládu nad touto oblastí s centrem ve města Jigjiga. V roce 1954 byl předán Etiopii i Haud a Rezervované oblasti⁶. Nespokojenost a protesty mnoha Britů a Somálců proti předání území pomohlo v protektorátu k vzniku Národní Spojené Fronty, která byla podporována mimojiné i Somálskou Ligou Mladých a Somálskou Národní Ligou. Spojená Fronta

5 TOUVAL, Saadia. *Somali Nationalism: International politics and the drive for the uniti in the horn of Africa*. Cambridge: Harvard university press, 1963, str. 79.

6 FEYISSA, Dereje, V HOEHNE, Markus. *Borders*. Rochester, NY: James Currey, Eastern African studies, London, 2010, str. 124.

litovala odevzdání území a požadovala její navrácení do britského Commonwealthu, ale narazila na naprostou neústupnost Etiopie. Britská správa se začala pomalu už od předání stahovat a připravovala severní Somálsko k nezávislosti.

1.3 Komise čtyř velmocí

Na Postupimské konferenci z léta 1945 bylo dohodnuto, že Italské kolonie, i když získané legálně, nebudou navráceny Itálii a o jejich budoucnosti bude rozhodnuto až po domluvě s vítěznými velmocemi a radou Spojených národů.⁷

Roku 1945 se tedy sešli zástupci Velké Británie, Francie, Spojených států amerických a Svazu sovětských socialistických republik v Londýně k sepsání smlouvy, jenž řešila otázku států bývalé Italské Východní Afriky – Etiopie, Eritrey a Somálska. Jelikož nedošlo ke shodě mezi zástupci velmocí, bylo v dodatku IX stanovena lhůta jednoho roku. Pokud i po jejím uplynutí se podepsaní nadále neshodnou, bude otázka předána Valnému Shromáždění OSN. Na jejímž základě pak byla vytvořena Komise čtyř vítězných velmocí, která se měla zabývat budoucností bývalých italských kolonií a získávat informace přímo ze zmíněných zemí. Příchodem komise 6. ledna 1948 naplno odstartovala politika Somálska a vlna za národní jednotu. Všechny politické celky začaly budovat pobočky v hlavních provinčních městech, které komise navštívila, aby mohly prezentovat svojí vizi o následném vývoji země. Z politických stran měla hlavní slovo před komisí Somálská liga mladých, za kterou hovořil Abdillahi Ise, jejíž program spočíval ve sjednocení somálských oblastí pod jednou vládou.

Příchod komise ale neproběhl bez konfliktů. Byl provázen mnohými shromážděními ze stran italské i somálské komunity. Komise vítala tento projev podpory a povolila konání velkého veřejného shromáždění 11.ledna v čele s SLM. V ten samý den se rovněž seskupilo mnoho, i častokrát ozbrojených, členů italské strany.⁸ Napětí mezi oběma skupinami brzy vyústilo v otevřený konflikt, při kterém bylo zabito 55 Italů a o něco méně Somálců. Konflikt byl provázen i rabováním a nepokoji, které se podařilo rozehnat až

7 FITZGERALD, Nina J. *Somalia: issues, history, and bibliography*. Huntington, N.Y.: Nova Science Publishers, 2002, str. 21.

8 LEWIS, Ioan M. *The modern history of Somaliland: From nation to state*. London: Weidenfield and Nicolson, 1965, str. 126.

příchodem somálských *gendarmerie*.

Komise poté svůj, ve většině se shodující s SLM, návrh přednesla před spojenou radou ministrů zahraničí vítězných velmocí. Konečné rozhodnutí rady komplikovala různorodost požadavků každé velmoci. Britové se ztotožnili s myšlenkami SLM, což ale mělo za následek kritiku ze stran SSSR a USA obvinění Británie z imperialismu na úkor Etiopie a Somálska. Etiopie měla podporu USA díky slibu umístění vojenské základny na etiopské území. Francie preferovala navrácení kolonie Itálii, jelikož se bála, v případě neúspěchu, připadnutí jednaného území Britům. S navrácením Itálii souhlasila i SSSR, neboť po válce byla v Itálii komunistická strana jednou z nejsilnějších, avšak po vytvoření komise SSSR svůj názor změnilo ve prospěch společné administrativy pod OSN. Do snah o vliv v Somálsku se zapojila mimo klasické velmoci i Čína a Egypt.

21. listopadu 1949 bylo na Valném Shromáždění OSN dohodnuto, na doporučení komise, předání území bývalých italských kolonií do správy Itálie pod přísnou ochranou OSN (*Amministrazione Fiduciaria Italiana della Somalia*) s tím, že jejich nezávislost byla stanovena k uskutečnění za deset let. Smlouva byla pak podepsána 2. prosince 1950.⁹ Italská správa měla zároveň podporovat vznik politických organizací a pomáhat v cestě k nezávislosti, zlepšit školský systém, rozvinout ekonomiku a dát lidem svobodu jednání. Zároveň byla vytvořena v Mogadishu pobočka rady Spojených Národů, která zprostředkovávala vztahy s italskou administrativou.¹⁰ To se ale netýkalo severního Somálska, které nadále zůstalo britským protektorátem. Britské Somálsko pak začalo nad jižním územím, které nyní získávalo prostřednictvím OSN finanční a materiální pomoc zaostávat a začala vznikat mírná animozita, která bude komplikovat období sjednocení obou Somálských států.

Italská správa zpočátku vzbuzovala nedůvěru, a to především ze strany SLM, kteří se obávali prosazování koloniálních zájmů, neboť krátce převzetí moci do rukou AFIS bylo zatčeno několik členů SLM, kteří předtím zastávali vysoké politické posty pod Britskou vojenskou správou, což vyvolalo vlnu protestů a několikaletou antagonii, kterou se podařilo vyřešit až po třech letech, kdy se situace stabilizovala.

9 WARE, Gilbert. *Somalia: From Trust Territory to Nation, 1950-1960*. Phylon. 1960, roč. 26, č. 2, str. 175.

10 LEWIS, Ioan M. *The modern history of Somaliland: From nation to state*. London: Weidenfield and Nicolson, 1965, str. 139.

2 Cesta k nezávislosti

2.1 Politické strany

Při přípravě na blížké udělení nezávislosti, začalo v Somálsku od 40.let vznikat mnoho politických celků s různými aspiracemi a vizemi o budoucnosti země. Nejúspěšnější z nich se pak podílely na vládě mandátního území Somálska a poté i v Somálské republice, jež získala samostatnost 1.června 1960. I když strany získaly určité zkušenosti od britské, respektive italské administrativy, šlo pořád o více méně primitivní skupiny založené převážně na kmenové bázi, a to včetně nejrozvinutější strany Klubu Mladých¹¹ a hlavně Hizbia Digil Mirifle Somali, která měla hlavní podporu klanů žijících se převážně zemědělstvím z jižní části Somálska. V Teritoriální radě, vzniklé roku 1950, jež stála na počátku vlastní vlády Somálců nad rohem Afriky, měly politické strany v roce založení jen menší zastoupení 7:38 oproti zástupcům klanů.

2.1.1 Somálský Klub Mladých

SKM vzniknuvší s podporou britské vojenské správy v Mogadišu 13.května 1943 se se svými 13 zakládajícími členy¹² stal nejvýznamnější politickou stranou Somálska a byl klíčovým hnutím při cestě k nezávislosti. Členství v klubu bylo omezeno na obyvatele ve věku 18-32 let a zaměřovalo se zejména na střední třídu – obchodníky, úředníky, členy nově vzniklé policie¹³ apod. Ze svého centra v Mogadišu se strana rychle rozšiřovala do ostatních center Italského Somálska. Strana se snažila získat podporu i v Britském Somálsku a vybudovala zde několik poboček, avšak nikdy zde nedokázala konkurovat místní Somálské národní lize.

V čele strany, po jejím vytvoření, se stal Yasin Haji Isman Shirmarke z klanu Majerteyn, jehož politiku inspirovalo povstání Dervišů v prvních dvou dekádách 20.století, jež vedl „Šílený Muláh“ Sayyid Muhhamad Abdille Hassan. Hlavní příznivce strana

11 WARE, Gilbert. *Somalia: From Trust Territory to Nation, 1950-1960*. Phylon. 1960, roč. 26, č. 2, str. 176.

12 Složení zakládajících členů bylo: 4 z klanu Darod, 3 Rer Hamar („lidé z Mogadishu“ stojící mimo tradiční somálský klanový systém) 3 Rahanweyn a 1 Isaq

13 V roce 1947 bylo 75% zaměstnanců nové policie členy SYL

získávala převážně od mladých, vzdělaných vrstev, které tou dobou většinou sloužily v somálské armádě a byly tím v kontaktu se západními státy. Po třech letech od založení měla strana již dle britské vojenské administrativy 25 tisíc členů a o rok později byla strana přejmenována na Somálskou ligu mladých a disponovala již schopnou základnu s mnoha pobočkami v Somálsku, Ogadenu i v Severní hraniční oblasti v Keni. Ze somálských klanů podporoval SLM především Darod a Hawiya. Strana měla čtyři hlavní cíle své politiky.¹⁴

1. Sjednocení všech Somálců a potlačování klanových a jiných předsudků.
2. Vytvoření příležitostí k modernímu vzdělávání mladých.
3. Rozvíjení somálského jazyka, včetně prosazování abecedy Osmaniya.¹⁵
4. Eliminace vlivů, škodících zájmům obyvatel Somálska.

SLM jako jediná z prvně vzniklých politických stran již od svých počátků prosazovala ideu pansomalismu, jejíž podstatou je sjednocení všech území, kde žije velké množství Somálců. Jde především o Britské, Italské a Francouzské Somálsko, území Ogaden v západní Etiopii a takzvané Severní hraniční oblasti v Keni. Ostatní politické celky přijaly tuto ideu až v průběhu 50.let, či ji nepřijaly vůbec. Haji Mohamed Hussein, vedoucí strany, pronesl unifikační program strany před Komisí čtyř velmocí:

„Přejeme si, aby naše země byla spojena s ostatními zeměmi Somálska a vytvořila s nimi politickou, administrativní a ekonomickou jednotu. My Somálci jsme jeden ve všech ohledech. Jsme stejní rasově i geograficky, máme stejnou kulturu, máme stejnou řeč a stejné náboženství. Není pro nás jiná budoucnost než být součástí Velkého Somálska.“¹⁶

2.1.2 *Hizbia Digil Mirifle Somali*

HDMS (Somálská strana Digil a Mirifle) je stranou zastupující především Sab¹⁷ obyvatele, žijící v zemědělských na jihu země při řekách Juba a Shebella, příslušícím ke spojenému klanu Rahanweyn, tvořeným spoluprací mezi Digil a Mirifle. Vznikla 25.března 1947

14 LEWIS, Ioan M. *The modern history of Somaliland: From nation to state*. London: Weidenfield and Nicolson, 1965, str. 123.

15 Zleva čtoucí se abeceda, kterou vytvořil v letech 1920-1922 Osman Yusuf Keendid, člen klanu Majerteyn. Osmaniya byla velmi prosazována pansomalisty jako univerzální jazyk, který měl nahradit arabskou a latinskou abecedu a zabránit asimilaci somálské kulturní tradice. K jejímu širšímu užití nedošlo a r.1972 byla zavedena latinka jako jediné používané písmo.

16 TOUVAL, Saadia. *Somali Nationalism: International politics and the drive for the unity in the horn of Africa*. Cambridge: Harvard university press, 1963, str. 95.

17 Označení užívané obyvateli severní části Somálska pro pastevecké klany na jihu. Původ je odvozen od tradiční genealogie Somálců vycházející z bratrů Samaale a Sab.

odštěpením od, tehdy hlavní konkurenční strany SLM, Unie Vlasteneckého Přínosu zvané Jumiya. Do čela strany se postavil Abdallah Sheikh Muhammad. Na rozdíl od Samaale, kteří byli zastoupeni několika stranami v čele s SLM, byli Sab mnohem jednotnější, co se politické příslušnosti týče a přikláněli se především k jedné straně.

Zpočátku tato spíše konzervativní strana sledovala pouze zájmy Digil a Mirifle a pansomalismus nijak nepodpořila. Její prezident zásadně odmítal angažování na ostatním území. Tento názor podporoval hlavně fakt, že ekonomický potenciál a kvalita života na jihu země je mnohem vyšší než na pasteveckém. Později však od této myšlenky HDMS ustoupila a připojila se k vlně za vytvoření Velkého Somálska. Strana byla při přípravách na volby, konající se roku 1959, přejmenována na Hizbia Dastur Mustaqil Somali - Somálská nezávislá konstituční strana.¹⁸ Tyto volby měla HDMS nakonec i bojkotovat, díky údajnému ovlivňování voleb ze strany zastánců SLM, avšak někteří členi se jich účastnili, za což byli následně vyloučeni ze strany.

2.1.3 Somálská Národní Liga

Somálská národní liga, třetí nejvýznamnější strana, zastoupená hlavně v Britském Somálsku, vznikla r. 1951 z šest let působící Somálské národní společnosti, která slučovala mnohé politické skupiny činné již od druhé poloviny 30.let. Šlo o konzervativnější konkurenci SLM, se kterou sdílela většinu hlavních myšlenek, v čele s nutností sjednocení Somálska. Největší podporu získávala SNL od klanu Ishaq, který tvoří většinu severního Somálska.

2.1.4 Národní spojená fronta

Šlo o stranu vzniklou v Britském Somálsku, jejíž hlavním cílem bylo navrácení Haudu zpět Somálsku. V čele strany byl Michael Moriano, který stál u počátků SLM.¹⁹ Zástupci NSF podnikali mnoho návštěv do Evropy s požadavkem odkoupení Haudu od Etiopie, ale setkaly se s neúspěchem, jelikož evropské státy stály více za císařem Haile Salassiem.

18 TOUVAL, Saadia. *Somali Nationalism: International politics and the drive for the uniti in the horn of Africa*. Cambridge: Harvard university press, 1963, str. 92.

19 LEWIS, Ioan M. *The modern history of Somaliland: From nation to state*. London: Weidenfield and Nicolson, 1965, str. 127.

2.1.5 Ostatní politické celky

Mezi méně významné strany v jižní části země patří Somálská národní unie zastupující především Rer Hamar, Somálská demokratická strany, Liga Velkého Somálska vzniklá odtržením nespokojených členů²⁰ SLM v čele s jejich bývalým prezidentem Haji Mohamedem Husseinem, Somálská liberální strana mladých vytvořená spojením části demokratické strany s menšími skupinami podporující Abgalskou větev klanu Hawiya, Marehan unie a Somálská africká unie. V britské části Somálska pak dále působily strany Národní spojená fronta, jejíž hlavní otázkou bylo zvrácení smluv o předání oblasti Haud Etiopii a Spojená strana Somálska, která zastupovala minoritní subklany z Darod a Dir. Koncem 40.let rovněž působilo pro-italské seskupení nazývané Konference, která získávala finanční podporu Itálie a jejíž nejradikálnějším požadavkem bylo navrácení území pod přímou Italskou správou. Později navrhovali opatrovnickou správu na dobu třiceti let.

2.2 Volby

První volby v jižním Somálsku do Legislativního shromáždění, nástupce Teritoriální rady, se konaly v roce 1956.²¹ Legislativní shromáždění mělo řešit převážně domácí situaci s tím, že AFIS mělo stále absolutní právo veta a speciálních pravomocí v případě krize. Do roku 1958 rovněž AFIS kontrolovalo mezinárodní vztahy, finance a obranu země. Volby byly jasným úspěchem Somálské ligy mladých, která získala 54,29% z celkových 614,090 hlasů a zajistila si tak 43 křesel ze 60.²² Hizbia Digil Mirifle Somali skončila na druhém místě s 26,01% a 13 křesly. Somálská demokratická strana získala 13,15% hlasů a 3 křesly a poslední stranou, která uhájila s 1,85% jeden mandát, byla Marehanská unie.²³ Předseda nového shromáždění Abdullah Isse pak sestavil první vládní kabinet stávající se pouze ze somálských obyvatel. Prezidentem Legislativního shromáždění se stal Aden Abdulla Osman.

²⁰ Šlo převážně o kritiku přílišné spolupráce SYL s Italskou správou země.

²¹ Obecní volby se konaly již o dva roky dříve a poté roku 1958, kterých se mohli prvně účastnit i ženy.

²² Z celkových šedesáti mandátů patřilo deset zástupcům arabských, italských, indických a pákistánských menšin.

²³ Elections in Somalia. [online]. Dostupné z: <http://africanelections.tripod.com/so.html>

O tři roky později, se konaly 8. května 1959 nové volby do Legislativního shromáždění, které provázely kontroverzní bojkot většiny členů HDMS, nyní už pod novým názvem Hizbia Dastur Mustaqil Somali, Somálská národní unie a Liga Velkého Somálska a konaly se tak pouze za účasti tří stran, což mělo za následek prakticky nulovou konkurenci pro vedoucí stranu a předchozí vítěze voleb SLM, jenž získala v nových volbách 75,58% z celkových 313,760 hlasů a 83 křesel, jejichž celkový počet byl navýšen na 90. HDMS členi, neúčastníci se bojkotu, obdrželi 13,02% a 5 křesel a Liberální somálská strana mladých dostala 11,40% hlasů a dva mandáty.²⁴

Volby do Legislativní rady Britského Somálska proběhly pouze 17. února 1960, kde bez žádného překvapení vyhrála Somálská národní liga se ziskem 52,10% hlasů z celkový 81,366 a zajistila si tak 20 křesel. Národní spojená fronta získala 24,89%, Spojená Somálská Strana 16,41% a Somálská liga mladých 5,69%. Na rozdíl od jižního Somálska se voleb mohli účastnit jen muži a to až do března roku 1961, kdy bylo dáno volební právo i ženám na severu nově vzniklé Somálské republiky.²⁵

1956-1960 bylo období největší stability Somálska, které se rovněž zbavilo předsudků vůči Itálii a jejich údajným koloniálním snahám a první vláda tak zavedla přátelské vztahy s apeninským poloostrovem. Hlavním úkolem nové vlády bylo stabilizovat zemi, zajistit ekonomickou soběstačnost a dostatečný zdroj financí, jenž budou potřeba pro vznik nové republiky. Důležitým úkolem bylo rovněž zefektivnění výběru daní, které bylo velmi obtížné získat od kočovného obyvatelstva jediný spolehlivý zisk byl z daní přístavního obchodu.

Oba legislativní celky byly krátce po vyhlášení nezávislosti v roce 1960 spojeny do jediného Národního shromáždění Somálské republiky se sto dvaceti třemi křesly.

2.3 Nezávislost

Britská vláda na silný popud somálského lidu, chtějícího nezávislost a sjednocení, rozhodla ukončit svojí vládu nad severním územím a připojit protektorát k sousední zemi v den, kdy byla stanovena jeho nezávislost radou Spojených národů. V dubnu se sešli zástupci severního a jižního Somálska v Mogadišu, aby se domluvili na podobě budoucí Somálské

²⁴ Elections in Somalia. [online]. Dostupné z: <http://africanelections.tripod.com/so.html>

²⁵ Tamtéž

republiky, v jejímž čele bude stát prezident. Výkonná moc bude připadat premiérovi, který bude zodpovědný volenému Národnímu shromáždění se 123 zástupci z obou částí Somálska.

Britské Somálsko získalo nezávislost 26. června 1960 a 1. července, tedy o několik měsíců dříve než se plánovalo původní ukončení mandátní správy, se spojilo s bývalým Italským Somálskem v Somálskou republiku. Za prezidenta byl vybrán Aden Abdullah Osman Daar, člen Somálské ligy mladých a bývalý předseda národního shromáždění. V čele koaliční vlády ze zástupců SLM a Somálské národní ligy stál Abdirašíd Ali Šermarke, rovněž dlouholetý člen SLM a absolvent politických věd univerzity La Sapienza v Římě.

Politický život v Somálsku se po sjednocení naplno rozproudil. Rádio, které informovalo nomády daleko od politického centra o aktuální situaci, se stalo jedním z nejcennějších vlastnictví. Tímto zájmem a nadšením de facto předčili i západní demokratické země.²⁶

2.4 Francouzské Somálsko

Francouzské Somálsko, co se obyvatel týče, je velmi multikulturní oblastí. Somálští obyvatelé, patřící převážně k větvi klanu Dir – Issa a Gadabursi, sice tvoří nejpočetnější skupinu ze všech ostatních, avšak i přes velký počet nemají nadpoloviční většinu v zemi, což se několikrát projevilo při prosazování pro-somálský zájmů, kdy zbylé menšiny povětšinou mají stejné politické zájmy. Největším příkladem je neúspěšné referendum o připojení k nově vzniklé Somálské republice. Toto referendum se konalo roku 1958, tedy dva roky před plánovanou nezávislostí Somálska.

Druhou nejpočetnější skupinu tvoří Afar (Danakil²⁷), žijící kromě Džibuti i na severu Etiopie a v Eritrey. Jedná se o z valné části pasteveckou kulturu rozdělenou do dvou skupin - Asaimara (Rudí) a Adoimara (Bílí), které se pak dále dělí hlouběji do mnoha podskupin.²⁸ Zbytek obyvatel tvoří arabské a evropské komunity.

Francouzská koloniální država na území dnešního Džibuti, tehdy nazývána Côte

26 FITZGERALD, Nina J. *Somalia: issues, history, and bibliography*. Huntington, N.Y.: Nova Science Publishers, 2002, str. 34.

27 Etymologie názvu Danakil je buď složenina od Donek (lod') a Kili (lidé), či jde přímo o název kmene, jako je tomu u somálských klanů.

28 LEWIS, I. *Peoples of the Horn of Africa: Somali, Afar, and Saho*. 1st Red Sea Press, Inc. ed. Lawrenceville, NJ: Red Sea Press, 1998, str. 156

française des Somalis – Francouzské pobřeží Somálců, zůstalo pod francouzskou správou až do své nezávislosti v roce 1977 a francouzská správa po válce prošla jen velmi drobnými, administrativními změnami. Roku 1945 byla vytvořena Reprezentativní rada se zákonodárnou mocí, která poté vybírala jednoho člena, jenž ji zastupoval na Radě Francouzské republiky. V radě byly rovnocenně zastoupeni jak francouzské menšiny, tak i původní obyvatelé – Somálci, Afar a Arabové, kteří měli dohromady v zastoupení stejně křesel jako francouzská komunita.²⁹

Francouzská správa v Côte se snažila izolovat své území od sousedního Somálska, kde probíhaly boje za sebeurčení, a udržovat stabilní a klidnou vládu. Svou zahraniční politiku směřovala převážně ke spolupráci s Etiopií a to hlavně díky existenci velmi důležitého železničního spoje mezi důležitým přístavem hlavním městem Francouzského Somálska Džibuti, které bylo do připojení Eritrey k Etiopii jediným přístupem k moři, a hlavním městem císařství Addis Abebou.

Francouzi se nechtěli vzdát tohoto území. Uvědomovali si jeho důležitost jako „brány“ do Rudého moře a významnost železnice do Addis Abeby. Při své návštěvě v hlavním městě prohlásil francouzský prezident Charles de Gaulle: „Současnost a ještě více budoucnost činí Džibuti a celé pobřeží velmi důležitým. Rozumíte důvodům, které jsou, nebojím se použít toho slova, politické, ale zároveň i ekonomické a humanitární. Mnoho věcí závisí na událostech tohoto území, mezi ně patří i vliv Francie. Jsem, stejně jako Francie, si vědom, co se zde děje. S vaší pomocí jsme udělali a uděláme pokrok.“³⁰

K roku 1957 byl vytvořen volený orgán - Teritoriální Shromáždění, do kterého mohli volit všichni plnoletí muži a jehož volby vyhrála Republikánská unie v čele s pansomalistou Mahmoudem Harbim.

Pravděpodobně nejvýznamnější událostí proběhnuvší ve Francouzském Somálsku v období od konce války do nezávislosti Somálska z roku 1960 bylo referendum o připojení Côte k plánované Somálské republice, které se konalo 28. září 1958 a bylo součástí většího referenda o ústavě V. Francouzské republiky, sepsané Charlesem de Gaullem. K volbám bylo registrováno 15,914 voličů. Proti připojení k Somálsku bylo 75,24% hlasů a 24,76%

29 LEWIS, Ioan M. *The modern history of Somaliland: From nation to state*. London: Weidenfield and Nicolson, 1965, str. 137.

30 TOUVAL, Saadia. *Somali Nationalism: International politics and the drive for the uniti in the horn of Africa*. Cambridge: Harvard university press, 1963, str. 130.

bylo pro připojení.³¹ Tímto ztratila budoucí Somálská republika další článek k vytvoření Velkého Somálska a nenaplnily se tak vize Mahmuda Harbiho, který roku 1960 zemřel při letecké havárii.

31 Frankreich, 28. September 1958: Verfassung. Search Engine for Direct Democracy [online]. Dostupné z: <http://www.sudd.ch/event.php?lang=en&id=fr011958>

3 Cesta k totalitnímu režimu

3.1 Vládní krize

Vznik nového a svobodného státu nepřinesl očekávané urovnání klanových a politických rivalit a nevraživosti mezi zástupci severní a jižní části republiky. Somálská národní liga, zastupující především klan Ishaq, jenž měla před spojením většinu v Britském Somálsku nyní byla velmi ohrožována Spojenou stranou Somálska, hrající tehdy nižší roli a zastupovala klany Dir a Darod, které byly v severní části v menšině, ale naopak po spojení získaly velkou základnu a vliv SNL začal ustupovat a s ním i požadavky klanu Ishaq, který neměl v nově spojeném Somálsku již tak velké zastoupení. Ze strany odešlo mnoho členů, včetně budoucího premiéra Igála, kteří vytvořili novou stranu - Somálský národní kongres, který v mnohém zastoupil SNL.³² Strana získávala i velkou podporu od některých jižních klanů, především od Hawiye a stala se tak druhou nejvýznamnější stranou po boku Somálské ligy mladých.

Celé období od vzniku republiky až do úspěšného puče z roku 1969 se neslo ve znamení vládních neúspěchů. Ani jedna z vlád, ať už Šermarkova, Husseinova či Igálova, nebyla schopna dostatečně vést novou zemi k soběstačnosti. Především poslední vláda pod Igálovo předsednictvím byla silně kritizována za její vysokou korupci, kdy docházel k nákupu hlasů pro osobní zisky. Korupci nijak nenapomáhal ani fakt, že se předseda snažil prosazovat vládu jedné strany, tedy Somálské ligy mladých, za cenu nedostatečné kontroly vně strany vedoucí, což vedlo k rostoucí úplatnosti členů vlády.³³ Samotný úspěch strany při volbách do Národního shromáždění v roce 1969 je rovněž kontroverzní, neboť docházelo ke značnému ovlivňování hlasů a manipulacím s volebními lístky. Nespokojenost podpořil i fakt, že i když byla Somálská republika jedním z nejvíce financovaných států v Africe, což se ale nijak neprojevalo na chodu země.

32 *From Independence to Revolution*, In: METZ, Helen. *Somalia: A Country Study* [online]. 1992. Dostupné z: <http://countrystudies.us/somalia/15.htm>.

33 SHEIK-ABDI, Abdi. *Ideology and Leadership in Somalia*. The Journal of Modern African Studies. 1981, roč. 19, č. 1. str.164

3.2 Mezinárodní vztahy

Krátce po Somálské nezávislosti došlo k obratu směřování zahraniční politiky, která doposud byla zaměřena spíše na západní velmoci. Roku 1963 schválila Moskva velkou finanční a materiální pomoc na výcvik somálské armády. Celkové půjčky dosáhly hodnot 33 milionů USD a dalších 18 mil. získal premiér Šermarke dohromady od USA, Itálie a Západního Německa v podobě malých zbraní a dále pomáhaly ve vytváření policejních složek.³⁴ Zároveň s tím byly do Rohu Afriky vysíláni sovětští velitelé, kteří pomáhali s výcvikem a naopak mnoho somálských vojáků bylo cvičeno v samotném Sovětském svazu. Tento náhlý zájem SSSR o pomoc v Somálsku byl reakcí na angažovanost Spojených států amerických v Etiopii. Chtěli si tím zajistit svou pozici v Africe a zároveň by tak i získali významný vliv v Adenském zálivu a kontrolu dopravy Rudým mořem směrem od Indického oceánu. Sovětský svaz tak nahradil Spojené státy, které byly do té doby hlavním dodavatelem pro somálskou armádu.

Somálsko rovněž využilo tradiční rivality mezi Sovětským svazem a Čínskou lidovou republikou, kdy čínská vojenská podpora Somálsku vzrostla po Šermarkovo návštěvě Pekingů v létě 1964.³⁵

USA sice finančně a vojensky Somálsko podporovalo v průběhu šedesátých let, ale obyvatelstvo shlíželo na Spojené státy spíše negativně, neboť podporovaly zároveň i hlavního protivníka Somálska Etiopii, se kterou vedl nově sjednocený stát vleklé spory o Ogaden. Somálsko pak po získání pomoci od Sovětského svazu odmítlo finanční a vojenské prostředky jak od USA, tak i od Itálie a Spolkové republiky Německa.

K odklonu od západu rovněž pomohla situace v Severních hraničních oblastech v Keni, kde žilo velké množství somálských obyvatel, avšak Británie zde prosazovala svůj korunní stát a předala toto území budoucí Keni i přes referendum, ve kterém naprostá většina obyvatel SHO nesouhlasila s tímto připojením. Na protest pak Somálsko přerušilo v roce 1962 veškeré diplomatické styky. Spor o toto území vyvrcholí roku 1963 v takzvanou válku *šifita*.³⁶

34 WARE, Gilbert. *Somalia: From Trust Territory to Nation, 1950-1960*. Phylon. 1960, roč. 26, č. 2, str. 184.

35 LAFEBVRE, Jeffrey A. *The United States, Ethiopia and the 1963 Somali-Soviet Arms Deal: Containment and the Balance of Power Dilemma in the Horn of Africa*. The Journal of Modern African Studies. 1998, roč. 36, č. 4., str. 634.

36 Somálský výraz pro banditu.

Francie se orientovala čistě na svou část rohu Afriky, kde neprošlo referendum o připojení k Somálské republice. Tím se stala Itálie jediným bývalým státem spolu se Západním Německem, se kterým udržovalo Somálsko přátelské vztahy. Počet členů italské komunity sice klesl, ale stále si udržoval svůj vliv. Zároveň byla Itálie hlavním obchodním partnerem a největším vývozcem Somálska.

3.3 Válka banditů

Se vznikem nezávislého státu se opět rozhořely otázky o znovupřipojení zbylých území s velkou somálskou populací zpět do jednoho Velkého Somálska.³⁷ Nejaktuálnější z nich se stala otázka ohledně oblasti sousední Keni nazývaná Severní hraniční oblasti se Somálskou většinou.

Příčiny války lze hledat již na počátku století, kdy Britové roku 1902 vytvořili SHO na severovýchodu Keni jako nárazníkové pásmo před útoky Habešanů³⁸ a zabránili pronikání somálských pastevců, což se ale nepovedlo docílit. Došlo tak k izolaci území se somálskou většinou, kterému se poté dostávalo méně financí a pozornosti než zbylé části Keni s bantuskými obyvateli.³⁹ Tím se tato marginalizovaná oblast začala čím dál tím více sblížovat se sousedním Somálskem, ke kterému měli mnohem blíže a od kterého rovněž získávali značnou podporu.

Somálský premiér Šermarke prohlásil na podporu obyvatel SHO roku 1962 krátce po návštěvě předsedy vlády dominia Keňa a budoucí prezident Keni Jomo Kenyatty: „Pokud nám zprávy oznámí, že většina obyvatel (SHO) si přeje být součástí nezávislé Keni, nebudeme proti tomu nic namítat. Ale pokud lidé ze Severní oblasti si budou přát připojit se k Somálsku, tak naše vláda ráda uvítá reunii se somálskými bratry. Stejně jako ostatní africké země se snažíme prosazovat konstruktivní a harmonické vztahy, ale našimi sousedi jsou naši somálští příbuzní, jejichž občanství bylo narušeno diskriminujícími hraničními smlouvami. Obýváme stejnou půdu a máme stejnou pasteveckou ekonomii. Mluvíme stejným jazykem a sdílíme i stejné vyznání, kulturu a tradice. Jak můžeme

37 WARE, Gilbert. *Somalia: From Trust Territory to Nation, 1950-1960*. Phylon. 1960, roč. 26, č. 2, str. 183.

38 Pojem Habeš byl v historii užíván převážně evropskými zeměmi pro území Etiopie.

39 MBURU, Nene. *Contemporary Banditry in the Horn of Africa: Causes, History and Political Implications*. Nordic Journal of African Studies. 1999, roč. 8, č. 2, str. 99.

považovat své bratry za cizince? Samozřejmě že všichni máme silnou a oprávněnou touhu ke spojení.“⁴⁰

V čele politického života SHO byla Lidová pokroková strana severní provincie, která zastupovala čistě somálskou většinu. Volby z roku 1963 v Keni byly bojkotovány somálskými obyvateli a LPSSP odmítala zastoupení v nové vládě. V průběhu voleb rovněž došlo i k prvním menším útokům právě na volební místa a policejní stanice. Při jednom útoku zaútočilo přes jeden tisíc Somálců na volební stanici v Isiolu. K potlačení bylo povolány čtyři čety King's African Rifles.⁴¹ Britští důstojníci, kteří zůstali v zemi po nezávislosti Keni z prosince 1963, pomáhali v koordinaci obrany a protiútoků. Později začaly být útoky somálských povstalců více organizované a od listopadu 1963 se dá již mluvit o válečné kampani somálských „banditů“, kteří vytvořili Osvobozeneckou armádu severní hraniční oblasti, vzniklé jako militantní křídlo LPSSP, vedoucí taktiku guerillové války.⁴² Útoky Osvobozenecké armády byly směřovány převážně na policejní stanice, železnice a mosty, s tím, že operovali především při hranicích se Somálskem, kam se mohli v případě ústupu stáhnout do bezpečí, neboť jejich pronásledování by vyprovokovalo válku i se Somálskem. Pár útoků bylo podniknuto i na posádky King's African Rifles.

Reakcí Keni na agresi Osvobozenecké armády bylo vyhlášení krizového stavu v prosinci 1963, jenž obsahoval omezené přístupu do SHO, oprávnění policie zastřelit somálské povstalce a konfiskace dobytka nalezeného v okruhu osmi kilometrů od keňsko-somálských hranic. Obyvatelé SHO byli přestěhováni nově vytvořených vesnic, takzvaných *mantayyas*. Obyvatel SHO, který by se pohyboval dál než jeden kilometr od této vesnice byl automaticky považován za povstalce a zastřelen, či zatčen. Zpočátku měli povstalecké jednotky nad armádou Keni navrch, a to i díky špatné morálce Keňských vojáků, jenž byla podkopávána násilnostmi páchanými na zajatcích, kdy často docházelo k emaskulizaci vojáků.

Situace se začala obracet až o rok později, kdy se projevila lepší výzbroj Keňské armády, která disponovala jak těžkou technikou, tak i leteckou podporou, jenž

40 *The Somali Govt funded Shifita war in Kenya's North secession*. In: [online]. Dostupné z: <http://english.alshahid.net/archives/14954>

41 RINGQUIST, John. *Bandit or Patriot: The Kenyan Shifita War 1963-1968*. Baltic Security and Defense Review. 2011, roč. 13, č. 1, str. 107

42 MBURU, Nene. *Bandits on the border: the last frontier in the search for Somali unity*. Trenton, NJ: Red Sea Press, 2005. str. 132.

Osvobozenecká armáda postrádala. Téhož roku podepsala Keňa s císařem Haile Selasielem Vzájemnou obrannou, která měla vyrovnat podporu, jakou získali povstalci od Somálska.⁴³ Úspěch Keňské armády se podařil povstalcům zvrátit zavedením nové minové taktiky, která byla schopna se vypořádat s nedostatky armády iredentistů. Minová taktika se ukázala být vysoce účinnou a způsobila velké ztráty armádě Keni, která začínala mít nedostatek peněz na financování války v plném rozsahu⁴⁴.

Z patové situace války, kdy i iredentisté začali pomalu ztrácet podporu, pomohly zainteresovaným zemím až diplomatická jednání zprostředkovaná Organizací africké jednoty a císařem Hailem Selasielem v roce 1967. Somálský premiér Igál vydal Memorandum dorozumění, ve kterém zveřejnil ochotu zrušení podpory iredentistů.⁴⁵ Toto bylo oficiálně zveřejněno na summitu v Tanzanii, kde se Somálsko zřeklo veškerých nároků na území SHO v Keni. Velkou ztrátu podpory povstalců rovněž způsobil čin, který spáchali na několika neozbrojených zástupcích, kteří měli za úkol přimět iredentisty ke složení zbraní za příslibu vládní amnestie a byli poté zmrzačeni a zabití.⁴⁶ Tím se začala pomalu hroutit celá organizace Osvobozenecké armády, ve které díky nedostatku prostředků došlo k destabilizaci, mnoho vysokých důstojníků a vojáků se vzdalo pod vidinou mírných podmínek kapitulace. Přelom roku 1967/8 probíhal už spíše ve znamení drobných střetů, kdy docházelo k likvidaci posledních míst odporu povstalců.

3.4 Coup d'état

Dne 15.října 1969 došlo k zavraždění somálského prezidenta Abdrašída Ali Šermarka z rukou jeho vlastního člena ochranky, jenž jako důvod tohoto činu uvedl před soudem, který skončil trestem smrti, že s ním a jeho rodem bylo špatně zacházeno ze strany prezidenta.⁴⁷

43 V. WIGGINS, Rudolph. *The Somali Dispute: Kenya Beware*. In: [online]. Dostupné z: <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/1984/WTL.htm>

44 K roku 1966 stály vládu v Keni válečné výdaje 3mil£. O rok později to bylo již 5mil£ - MBURU, Nene. *Bandits on the border: the last frontier in the search for Somali unity*. Trenton, NJ: Red Sea Press, 2005. str. 153.

45 RINGQUIST, John. *Bandit or Patriot: The Kenyan Shifita War 1963-1968*. *Baltic Security and Defense Review*. 2011, roč. 13, č. 1, str. 116.

46 MBURU, Nene. *Bandits on the border: the last frontier in the search for Somali unity*. Trenton, NJ: Red Sea Press, 2005. str. 163.

47 LEWIS, Ioan M. *The Politics of the 1969 Somali Coup*. *The Journal of Modern African Studies*. 1972, roč. 10, č. 3., str. 400.

Předseda vlády Igál, který byl při spáchání atentátu na zahraniční cestě, se rychle vrátil do Mogadišu, aby ihned zahájil volby o nové hlavě státu v Národním shromáždění.

Zavraždění prezidenta velmi rychle využily vojenské špičky nespokojené s aktuální vládní situací a provedly 21. října, den po Šermarkově pohřbu, státní převrat, při kterém armáda spolu s policií obsadila důležitá místa v hlavním městě a zadržela a zatkla některé členy vlády, včetně premiéra Ígála. Hlavními argumenty puče bylo odstranění korupce a nepotismu z vlády. Vedení této nekrvavé revoluce, jak bude v budoucnu nazývána, se ujal major generál Mohamed Siad Barré, který nahradil generála Da'ud na postu velitele armády. Národní shromáždění bylo okamžitě zrušeno a nahrazeno levicově zaměřenou Nejvyšší revoluční radou. Rada ihned zakázala veškeré politické strany, ústava byla zrušena a hlavou státu nově přejmenované Somálské demokratické republiky byl zvolen právě Siad Barré, i když sám Siad nestál za vznikem revoluce. Hlavním cílem nové vlády bylo zrušení nepotismu, tribalismu, korupce a znovuzavedení čestné společnosti.⁴⁸

Siad Barre prohlásil tři dny po úspěšném puči: „Nebyla jiná možnost. Chtěl bych zmínit důvody, proč byla vláda nad zemí převzata armádou. Chci, aby obyvatelé věděli vše, co se děje a že nevyvstaly žádné problémy díky revoluci. Celá země je v rukou armády a policie, jejichž zásah byl nutný. Nebylo nadále možné ignorovat korupci, úplatky, nepotismus, krádeže veřejných fondů, nespravedlivost a nerespektování našeho náboženství a zákonů země. Zákony byly hozeny stranou a lidé si dělali, co chtěli. Žádná rodina nemůže žít spokojeně, pokud nerespektují zákony. Země se nebude rozvíjet, pokud budou zapomenuty. Korupce vedla k zavraždění hlavy státu. Somálsko bylo na pokraji kolapsu, nejenom ekonomicky a politicky, ale i historicky a národně. Pokud pohlédneme zpět na nedávné události, uvidíme, jak se naše mírumilovná země násilně proměnila. Abdirashid Ali Sharmarke, poslední prezident, byl zavražděn vojákem, který ho neznal a neměl žádné spory s ním. Nedáme šanci zločincům a narušitelům zákona.“⁴⁹

48 LEWIS, Ioan M. *The modern history of Somaliland: From nation to state*. London: Weidenfield and Nicolson, 1965, str. 207.

49 *Revolutionary Speech by Mohamed Siad Barre on 24 October 1969*. In: [online]. Dostupné z: <http://www.jaallesiyaad.com/english/revolutionary-speech-by-mohamed-siad-barre-on-24-october-1969>

4 Cesta k občanské válce

4.1 Nejvyšší revoluční rada

Rada měla zakládajících 25 členů, pocházejících z vrchních stupňů armády, v jejímž čele stál plukovník Salaad Gabeyre Kediye, jenž dostal později přízvisko Otec revoluce, a vedoucí policie Jama Koršel. Krátce po založení revoluční rady nahradil Siad Barre Kediyeho na postu vedoucího rady. Kediye, který byl jeden z několika důstojníků vyslaných studovat na Moskevské vojenské univerzitě, byl o dva roky později odsouzen k smrti spolu s Mahammadem Ainanche za účast při pokusu o zavraždění nového prezidenta z mocenských důvodů. Koršel byl rovněž odsouzen roku 1970 za velezradu, ale o pět let později byl propuštěn.

Nejvyšší rada shromáždila pod sebou veškerou moc, kterou doposud zastával prezident, Národní shromáždění i moc soudní skrze nově vytvořený Národní bezpečnostní soud, jenž byl zaměřen hlavně proti známkám kontrarevoluce. Pod tímto soudem fungoval Národní bezpečnostní služba, jejíž funkcí bylo potlačování politických zločinů jako například nepotismu a tribalismu. Rovněž její vrchní velení získalo trénink přímo od sovětské KGB.⁵⁰ Rada rozhodovala většinovým hlasováním a výsledky nezveřejňovala. Spolu s NRR fungovala rovněž i čtrnácti členná Státní rada tajemníků, která oplývala nižšími pravomocemi a zabývala se spíše každodenní politikou. Rada rovněž zrušila placení diya⁵¹ tím, že rozsudek byl směřován vždy jen na jednotlivé obžalované a byl zaveden trest smrti.

NRR se také snažila potlačit vládou silně odsuzovaný tribalismus a to hlavně tím, že zrušila politické funkce vedoucích klanů a zavedla místo nich takzvané Zastávce míru (*nabod doan*), kteří byli vybíráni radou a v Mogadišu pak zastupovali zájmy svého ex-klanu. Jakákoliv aktivita podporující či připomínající bývalou klanovou minulost byla postavena mimo zákon.

50 LEWIS, Ioan M. *The modern history of Somaliland: From nation to state*. London: Weidenfield and Nicolson, 1965, str. 212.

51 Forma finančního, či materiálního odškodnění za úmrtí, jenž platí diya skupina útočníka diya skupině zesnulého. CONTINI, Paolo. *Evolution of Blood Money for Homicide in Somalia*. *Journal of African Law*. 1971, roč. 15, č. 1, s. 77-84.

Reformou prošel i somálský jazyk, kdy byla roku 1973 zavedena latinka jako úřední písmo. Všichni státní zaměstnanci dostali lhůtu šesti měsíců k naučení nového písma. Byl vytvořen program, který měl napomoci rozšíření gramotnosti do dvou let. Bylo tištěno mnoho nových knih do škol, rekrutováno velké množství učitel ze stran mladých studentů či vojáků, kteří měli šířit jazykovou vzdělanost do vzdálenějších oblastí.

V průběhu sedmdesátých let došlo, jako ve většině socialistických zemí, k procesu znárodnování, kdy byly zestátněny školy, banky, obchodní společnosti a roku 1975 byla státem zabráněna i veškerá půda. Mimo to bylo přibližně 140,000⁵² pastevců proti jejich vůli přesídleno se sovětskou pomocí do zemědělských oblastí, kde se usadili. Důvodem tohoto programu byla snaha o stabilizaci počtu nomádů, jejich kontrolu, zjednodušení přístupu pastevců k základním službám, snaha zabránit opakování situace období sucha v polovině sedmdesátých let a nakonec i samotné zlepšení ekonomické situace.⁵³ Většina takto přesídlených pastevců byla schopna se rychle přizpůsobit novému usazenému stylu života.

Nejvyšší revoluční rada byla roku 1976 přetransformována Nejvyšší radou nově vzniklé Somálské revoluční socialistické strany, která byla vytvořena mimo jiné i na silný popud Sovětského svazu o vytvoření komunistické strany v Somálsku a zavedení jednostranného politického systému. Hierarchický model, v čele s prezidentem a třemi viceprezidenty, této vlády byl rovněž velmi podobný tomu v Sovětském svazu.

4.2 Vědecký socialismus a SSSR

Při příležitosti výročí nekrvavé revoluce prohlásil Siad Barré za oficiální ideologii Somálské demokratické republiky takzvaný vědecký socialismus⁵⁴, somálsky - *hanti-wadaagga 'ilmi ku dhisan*, což znamená doslovně sdílení bohatství na základě vědomostí.⁵⁵ Šlo o myšlenkové sloučení ideí Karla Marxe s Koránem a došlo tak k ještě většímu sblížení se Sovětským svazem. Teorie somálského vědeckého socialismu byla rovněž

52 *Supreme Revolutionary Council*. In: METZ, Helen. *Somalia: A Country Study* [online]. 1992. Dostupné z: <http://countrystudies.us/somalia/22.htm>

53 SCHRAEDER, Peter J. *Involuntary Migration in Somalia: The Politics of Resettlement*. *The Journal of Modern African Studies*. 1986, roč. 24, č. 4. str. 646.

54 LAITIN, David D. *Revolutionary Change in Somalia*. *MERIP Reports*. 1977, č. 62., str. 9.

55 LEWIS, Ioan M. *The modern history of Somaliland: From nation to state*. London: Weidenfield and Nicolson, 1965, str. 209.

kromě Marxe ovlivněna i Leninem, Benitem Mussolinim a Mao Ce-tungem. Tato změna se projevila i v každodenním oslovení, kdy tradiční oslovení bratranec nahradil soudruh (*jaale*).

Hlavní podporu získával nový režim především od mladých vzdělaných vrstev, které se snažili oprostit od tradičních klanových příslušenství a vzhlížely k vizi vzniku nového a moderního státu.

Spolu s novou ideologií šel ruku v ruce i glorifikovaný obraz Vítězného vůdce (*Guulwaadde*) Siada Barrého, který v sobě ztotožňoval hlavu státu, vlády i armády. Častokrát bývá vyobrazen ve společnosti *jaale* Marxe a *jaale* Lenina.⁵⁶ Kult Barrého osobnosti v sobě obsahoval i prvky Severokorejského vůdce. Mnohokrát se ztotožňoval jako nástupce Derviškého povstání z prvních dvaceti let devatenáctého století a snažil se udržet image bojovníka proti národním nepřítelům. I přes oficiální nevraživost vůči klanové minulosti, prezident prosazoval tři klany, pocházející z kmene Darod, jejichž členi zastávali vysoká místa ve vládě. Šlo o klany Mareehan, odkud pocházel sám prezident, Ogaden, klan jeho matky a Dulbahante, ze kterého pocházel Siadův zeť plukovník Ahmad Sulaymaan Abdullah. Tento vztah bývá velmi často označován zkratkou MOD.⁵⁷

Po úspěšném puči se počet sovětských poradců v zemi zvýšil z 300 na 900, ze kterých třetina byli vojenští rádci. Vojenská pomoc přicházela i od ostatních zemí Varšavského paktu. V první polovině sedmdesátých let poslal Sovětský svaz Somálské demokratické republice pomoc v přepočtu 132mil.USD. Tento počet se ještě navýšil o dalších 60mil.USD po podepsání Smlouvy o přátelství a spolupráci z 11.července 1974.⁵⁸ Sovětský svaz tak mohl používat somálské přístavy a letiště pro své jednotky, dále mohl postavit nové přístavy na jihu země v Kismayu a na severu v Zeile.⁵⁹ Tím mohl ovládat spolu s posádkou z protilehlé Lidově demokratické republiky Jemen oba břehy Adenského zálivu.

Somálská národní armáda se Sovětskou pomocí začala velmi rychle narůstat a

56 LEWIS, I. *Understanding Somalia: guide to culture, history, and social institutions*. 2nd ed. London: HAAN Associates, 1993, str. 33.

57 Somalia: Atrocities Under the Siad Barre Regime. The Center for Justice and Accountability [online]. Dostupné z: <http://www.cja.org/article.php?list=type&type=287#7>

58 BRIND, Harry. *Soviet Policy in the Horn of Africa: The Soviet Advantage*. International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-). 1984, roč. 60, č. 1, str. 82.

59 GHEBHARDT, Alexander O. *Soviet and U.S. Interests in the Indian Ocean*. Asian Survey. 1975, roč. 15, č. 8, str. 676.

stávat se významnou silou v rohu Afriky. V polovině sedmdesátých let získalo Somálsko 52 bojových letadel, 250 tanků typu T-34, T-54, T-55 a 300 obrněných vozidel, čímž získalo Somálsko bezmála třetinovou převahu v bojové technice nad Etiopií pro případný konflikt.⁶⁰

4.3 Obrat v mezinárodní politice

Nejmarkantnější změna zahraniční politiky Somálské demokratické republiky proběhla v roce 1977, kdy se do čela Dergu⁶¹ v Etiopii, která vládla po smrti císaře Haile Selassieho z roku 1975, dostal Mengistu Haile Mariam. Pod jeho vedením dostal Derg silně socialistický ráz a získal tak výraznou podporu od Sovětského svazu, který zde nahradil tradičního partnera Etiopie Spojené státy americké a zneprátelil Somálskou demokratickou republiku, neboť začal vyzbrojovat jejich nepřátele. 13. března byla anulována Smlouva o přátelství a spolupráci a veškerá sovětská posádka čítající kolem 1500 osob v Somálsku byla vypovězena, kdy velká část bývalých poradců prchla přes Adenský záliv do Lidově demokratické republiky Jemen,⁶² a byly ukončeny zahraniční vztahy se Sovětským svazem. Toto se stalo zásadním milníkem v mezinárodní politice Somálska, jenž se nyní začalo obracet zpět k západu a především Spojeným státům, které pokud by nezaplňily místo SSSR v Somálsku, ztratily vliv a kontrolu nad oblastí rohu Afriky.⁶³

Od roku 1974 se sice Somálská demokratická republika stala součástí Organizace africké jednoty, tentýž rok jí i předsedala a získala tak finanční podporu od ostatní členských zemí. Somálská vláda očekávala od OAJ pomoc proti sousední křesťanské Etiopii, ale k tomu nakonec nedošlo a v nadcházejícím konfliktu o Ogaden členské země OAJ podporovaly spíše Etiopii.

I když bylo vyhnání sovětských poradců a ukončení vztahů se SSSR všeobecně vítáno a oslavováno, šlo o jednu z největších osobních porážek Siada Barrého, když byl

60 DAVID, Steven. *Realignment in the Horn: The Soviet Advantage. International Security*. 1979, roč. 4, č. 2, str. 73.

61 Derg znamená v klasické etiopštině komise.

62 BRIND, Harry. *Soviet Policy in the Horn of Africa: The Soviet Advantage. International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*. 1984, roč. 60, č. 1, str. 76.

63 SELASSIE, Bereket Habte. *The American Dilemma on the Horn. The Journal of Modern African Studies*. 1984, roč. 22, č. 8, str. 264.

„zrazen“ spojencem od kterého převzal svou politiku a ideologii na úkor pro SSSR významnější a bohatší Etiopie.⁶⁴

4.4 Válka o Ogaden

Území Ogadenu o přibližné rozloze 200tis.km, tvoří kromě břehů řek pouště, bylo vždy ohniskem rozporů mezi Somálskem a Etiopií. Ogaden je obýván převážně somálskou populací skládající se z mnoha klanů a to především z klanu, podle kterého byla oblast pojmenována. Západní Somálsko obsahovalo dle iredentistů rovněž i oblast s významnými městy Harar a Dire Dawa.⁶⁵ Roku 1964 zde proběhla krátká roztržka somálských povstalců, jenž byla rychle potlačena a iredentisté donuceni se stáhnout do ústraní.

Nové boje se rozhořely až v druhé polovině let sedmdesátých. Kdy 13.července 1977 vojska somálských iredentistů, vedené Osvobozenickou frontou západního Somálska, zaútočila na etiopské posádky v Ogadenu a brzy získaly kontrolu nad důležitými oblastmi. Hlavním důvodem bylo začlenění Ogadenu do Somálské demokratické republiky a vytvoření prvního članku k Velkému Somálsku.

V únoru 1978 do konfliktu oficiálně vstoupila i Somálská demokratická republika. Důvod zapojení Somálska do války nebyl jenom etnický, ale i ekonomický, neboť oblast Hararghe je jednou z bohatších zemědělských regionů Etiopie, kde se pěstuje především kata jedlá.⁶⁶ Zpočátku měly osvobozenická vojska nyní ve spojení se somálskou armádou převahu nad Ruskem a Kubou podporovanou Etiopskou armádou, a to především ve vojenské technice. Situace se ale nevyvíjela pro Somálsko nejvlídněji, neboť po ukončení vztahů se Sovětským svazem odmítaly i Spojené státy zásobit Somálsko zbraněmi, neboť jej vinilo za agresora konfliktu, stejně jako většina ostatních afrických zemí, navíc názor veřejného mínění na podporu Somálska byl v neprospěch povstalců, díky stále živým vzpomínkám na Vietnam. Arabská liga, od které Somálsko rovněž očekávalo podporu zůstalo v tomto konfliktu neutrální.

64 LAITIN, David D. *The War in the Ogaden: Implications fo Siyaad's Role in Somali History*. The Journal of Modern African Studies. 1979, roč. 17, č. 1, str. 101.

65 TAREKE, Gebru. *The Ethiopia-Somalia War of 1977 Revisited*. The International Journal of African Historical Studies. 2000, roč. 33, č. 3, str. 637.

66 Jde o rostlinu užívanou jako droga, kdy se při žvýkání listů uvolňuje stimulační látka kathinon.

Malá pomoc se podařila získat od Západního Německa odměnou za spolupráci s vládou v Bonnu na zabezpečení letadla Lufthansy číslo 181, které bylo uneseno palestinskou teroristickou organizací Lidová fronta za osvobození Palestiny a mezipřistálo v Mogadišu.⁶⁷ Somálská policie spolupracovala při zneškodňování této hrozby s nově vzniklou speciální německou jednotkou GSG 9, která byla vytvořena po mnichovském masakru, aby se vypořádala s teroristickými hrozbami a tato operace s označením *Feuerzauber* (ohnivé kouzlo) byla jejím prvním nasazením.⁶⁸

Zpočátku války získaly spojená vojska osvobozené fronty a somálské armády převahu a obsadila většinu Ogadenu, včetně města Jijiga. Somálskému vojsku se podařilo probojovat až k městu Dire Dawa, které se ale ani po týdnů bojů nepodařilo dobýt. Situace se pak opakovala i při pokusu o obsazení centra oblasti Hararghe Harar. Úspěšnou počáteční ofenzívu a vojenskou převahu dostihl na přelomu roku 1977/78 nedostatek vojenských zásob po odchodu Sovětského svazu, neboť somálská armáda počítala s krátkou kampaní. Situaci dále ve prospěch Etiopie obrátila i stále se zvyšující vojenská pomoc Kuby, SSSR a Lidově demokratické republiky Jemen.

Protiofenziva etiopských vojsk začala v lednu 1978, kdy byla vytvořena Nejvyšší vojenská strategická rada, složená z etiopských, sovětských a kubánských důstojníků a vedená Vasilijem Ivanovičem Petrovem, budoucím maršálem sovětského svazu.⁶⁹ Rada měla plánovat taktiku protiútoků a 22. ledna pod jejím velením proběhl klíčový útok na somálská vojska snažící se dobýt město Harar. Somálská armáda se zde dostala do spojeného etiopsko-kubánsko-sovětského sevření a byla donucena ustoupit i přes velkou odhodlanost osvobozených vojáků a do konce války už vedla jen obranné boje a pomalu přicházela o veškerá dobytá území. Začátkem března vydal Siad Barré rozkaz všem vojskům stáhnout se zpět z Ogadenu na území Somálska, k čemuž došlo 15. března, které je označováno jako konec této války.

Válka o Ogaden si vyžádala celkově přibližně 30,000 obětí z toho 10,000 somálských a dvojnásobek etiopských.⁷⁰ Po ukončení války a odchodu somálské armády

67 *Neue Dokumente zur Landshut-Entführung: Lügen unter Freunden*. In: [online]. Dostupné z: http://einestages.spiegel.de/static/topicalbumbackground/2865/luegen_unter_freunden.html

68 *GSG 9 der Bundespolizei*. In: Bundespolizei [online]. Dostupné z: http://www.bundespolizei.de/DE/06Die-Bundespolizei/Organisation/BPOLP/GSG9/gsg9_node.html

69 TAREKE, Gebru. *The Ethiopia-Somalia War of 1977 Revisited*. The International Journal of African Historical Studies. 2000, roč. 33, č. 3, str. 657.

70 Tamtéž, str. 665.

sice nebyla rozpuštěna osvobozenecká fronta ale její útoky už bez větší podpory od Somálska byly malé a méně četné. Vládě v Addis Abebě se podařilo poslední náznaky guerillových bojů potlačit v polovině osmdesátých let.

Pro Somálsko znamenala prohra především ztráty veškerého finančního zisku, který se podařil revoluční vládě nashromáždit v průběhu ekonomické reformace země⁷¹, vloženého do vedení války a zajištění vysokého počtu uprchlíků do Somálska z ogadenské oblasti. Prohra přinesla i značný pokles Barrého vlivu, který vyvrcholil v dubnu 1978, kdy byl proveden neúspěšný pokus o převrat ze strany klanu Majertejn. Barrého speciální jednotky Červené barety (*Duub Caas*) poté pronásledovaly hlavní aktéry převratu a zničily, či odepřely veškeré zásoby vody účastněným rodinám. O několik dní později zemřelo přibližně dva tisíce členů klanu Majertejn, jenž měli odpovědnost na puči.⁷² Podobné represe byly podnikány i proti tradičnímu rivalu vlády klanu .

4.5 Spojené státy americké

Již krátce po vojenském debaklu v Ogadenu začala nová jednání s americkou vládou o zaplnění prázdného místa po Sovětském svazu. Vzájemná spolupráce pak byla vytvořena v srpnu 1980.

Vojenská pomoc spočívala především v příchodu přibližně 250 amerických armádních poradců, renovace a pronájmu bývalých sovětských základů americké armádě a prodeji zbraní Somálsku v celkové hodnotě 42 milionů USD. 25 milionů získalo Somálsko ve formě potravinové pomoci a dalších 20 milionů na místní rozvoj.⁷³

Armáda Spojených států amerických využívala především přístav v Berbeře, jenž byl využit i při operaci Jasná hvězda z roku 1981. Šlo o společná vojenská cvičení americké a egyptské armády, která měla posílit jejich vliv v Rudém moři. Této operace se účastnila o čtyři roky i somálská armáda, kdy do společného cvičení byly zapojeny i další země.⁷⁴

71 LAITIN, David D. *The Political Economy of Military Rule in Somalia*. 1976, roč. 14, č. 4.

72 *Persecution of the Majeerteen*, In: METZ, Helen. *Somalia: A Country Study* [online]. 1992. Dostupné z: <http://countrystudies.us/somalia/29.htm>

73 SELASSIE, Bereket Habte. *The American Dilemma on the Horn*. *The Journal of Modern African Studies*. 1984, roč. 22, č. 8, str. 26á.

74 *Operation Bright Star begins*. In: *Aerospace & Defense News* [online]. Dostupné z:

Spolupráce USA se Somálskem ale začala vcelku brzy pomalu mizet, kdy na přelomu osmdesátých a devadesátých let dojde ke zjištění o porušování lidských práv režimem Siada Barrého. K oficiálnímu konci spolupráce dojde roku 1991, kdy byl Barrého totalitní režim svržen.⁷⁵

4.6 Kritická 80.léta

Na počátku osmdesátých let došlo k pozastavení Lidového shromáždění, které bylo vytvořeno teprve minulý rok a do kterého se konaly první volby, i když s jedinou kandidátkou – Somálskou revoluční socialistickou stranou, od převratu 1969. Místo něj byla opět zavedena Nejvyšší revoluční rada.⁷⁶ Došlo tím k ještě větší centralizaci moci Siada Barrého a jeho blízkého okolí, spočívajícího z členů klanu Marehan. To zapříčiní vznik mnoha opozičních skupin reprezentujících svůj klan se snahou svrhnout dosavadní vládu, což brzy povede zemi k občanské válce.

Mezi tyto organizace patří například Spojený somálský kongres, zastupující klany Hawiye, Somálské národní hnutí, pocházející z klanu Ishaq, které výrazně přispěje při vzniku nezávislého, avšak Somálskem neuznávaného, státu Somaliland, který geograficky přibližně odpovídá Britskému Somálsku. Další významnou skupinou byla Somálská demokratická fronta spásy, jenž vznikla roku 1978 jako první opoziční organizace stavějící se proti Barrého vládě. Hlavní základnou skupiny byl klan Majerteyn, z jehož základů poté vznikne v roce 1998 nezávislý a rovněž Somálskem neuznávaný stát Puntland, který se rozkládá na severovýchodě rohu Afriky.

Tento vznik opozičních celků rovněž podpořila automobilová nehoda, kterou utrpěl Siad Barré 27. května 1986, kdy se spekulovalo možném konci jeho vlády, díky špatnému zdravotnímu stavu tehdy šedesáti sedmiletého prezidenta Somálské demokratické republiky. Barre stav se ale brzy zlepšil a byl z nemocnice propuštěn.⁷⁷ Spekulace o

http://www.asdnews.com/news-23878/Operation_Bright_Star_begins.htm

75 LAFEBVRE, Jeffrey A. *The United States, Ethiopia and the 1963 Somali-Soviet Arms Deal: Containment and the Balance of Power Dilemma in the Horn of Africa*. The Journal of Modern African Studies. 1998, roč. 36, č. 4., str. 634.

76 SHEIK-ABDI, Abdi. *Ideology and Leadership in Somalia*. The Journal of Modern African Studies. 1981, roč. 19, č. 1. str.168.

77 *Siad Barre Recovering Satisfactorily after Road Accident*. In: AP News Archive [online]. Dostupné z:

možném předání vlády byly rovněž vyvráceny, když byly vyhlášeny 23. prosince 1986 nové prezidentské volby, ve kterých získal Siad Barré 99,97% hlasů a byl tak zvolen na dalších sedm let.⁷⁸ Situace v zemi ale nebyla pro znovu zvoleného prezidenta nijak příznivá a v důsledku toho začala v témže roce vlna teroru Rudých baretů, která měla zastrašit veškeré oponenty režimu. Pronásledování zasáhlo i klan Hawiye, tím si však Barrého režim spíše přitížil, neboť centrem klanu Hawiye bylo právě hlavní město Mogadišu. Boje o vládu se tak přesunuly i do hlavního města, kde začalo docházet k častému vraždění obyvatelstva. 14. června došlo k zavraždění 450 muslimských demonstrantů, jenž protestovali proti zatčení svých náboženských vůdců.⁷⁹

4.7 90.léta a pád režimu

6. června 1990 se proměnil fotbalový zápas na hlavním stadionu v Mogadišu v masový protivládní protest, jenž vyvrcholil v zastřelení přibližně šedesáti pěti civilistů. Protivládní skupiny v čele se zástupci Spojeného somálského kongresu získávaly čím dál tím více podpory od obyvatel Somálska a Siad Barré byl donucen se stáhnout do vojenského bunkru v hlavním městě, neboť protivládní jednotky obsadily velkou část Mogadišu.

Na začátku ledna 1991 Siad Barré uprchl z hlavního města, ve kterém začaly probíhat první náznaky bojů uvnitř kongresu mezi generálem Mohamedem Farrahem Aididem a Ali Mahdi Muhamadem o nadvládu, které krátce poté přerostou v občanskou válku.⁸⁰

Barré se po útěku z Mogadišu uchýlil na severovýchod země do centra klanu Marehan v regionu Gedo, kde se pokusil zorganizovat síly na znovu-obsazení hlavního města a vytvořil Somálskou národní frontu,⁸¹ její jednotky však byly při pokusu o dobytí

<http://www.apnewsarchive.com/1986/Siad-Barre-Recovering-Satisfactorily-after-Road-Accident/id-f4c35ff899a67c70e0b7079df6e37cee>

78 *Elections in Somalia*. In: African Elections Database [online]. Dostupné z:

<http://africanelections.tripod.com/so.html>

79 *Harrying of the Hawiye*. In: METZ, Helen. *Somalia: A Country Study* [online]. 1992. Dostupné z:

<http://countrystudies.us/somalia/31.htm>

80 LEWIS, Ioan M. *The modern history of Somaliland: From nation to state*. London: Weidenfield and Nicolson, 1965, str. 264.

81 LEWIS, I. *Understanding Somalia: guide to culture, history, and social institutions*. 2nd ed. London: HAAN Associates, 1993, str. 71.

Mogadišu poraženy a 26. ledna 1991 uprchl Siad Barré, který vládl Somálské demokratické republice dvacet dva let, do exilu nejdříve do Keni a nakonec do Lagosu v Nigérii, kde 2. ledna 1995 zemřel.⁸²

Situace v hlavním městě, které bylo nyní rozštěpeno na dvě frakce klanu Hawiye – Abgal a Habardigir, nadále zhoršovala a vedla až k mezinárodnímu zásahu pod vedením USA a vzniku operace s kódovým označením Obnovení naděje, jejíž hlavním cílem bylo poskytnutí humanitární pomoci postiženým oblastem a zprostředkování míru.

⁸² *Obituary: Mohamed Siad Barre*. The Independent [online]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/people/obituary-mohamed-said-barre-1566452.html>

Závěr

V této bakalářské práci jsem se pokusil shrnout velmi široké téma, jako je historie Somálska v druhé polovině dvacátého století. Zmínil jsem tedy pouze ty nejvýznamnější a pro budoucnost Somálska nejdůležitější události a změny, které nakonec vedou k dodnes trvající nestabilitě v Somálské republice. Z tohoto důvodů by si práce zasloužila v budoucnosti hlubší studii, jež by se zabývala dopodrobna konkrétní problematikou postkoloniálního Somálska.

K dnešní situaci v Somálsku vedlo mnoho faktorů. První z nich můžeme hledat již v druhé polovině devatenáctého století, kdy probíhal takzvaný „scramble for Africa“, který způsobil rozparcelování území v Africkém rohu mezi Velkou Británií, Etiopií a později i Italskou Východní Afriku. Toto umělé rozdělení vedlo k rozštěpení somálského obyvatelstva do pěti států, později znázorněné na národní vlajce ve formě bílé pěticípé hvězdy. Tato situace pak přímo vedla po druhé světové válce k vzniku pansomalistického hnutí, jehož cílem bylo sjednotit tyto země a spojit tak rozdělený národ. Idea pansomalismu pak hluboce ovlivní zahraniční politiku se sousedními zeměmi na dlouhou řadu let a v případech hranic s Keňou a Etiopií pak i vyústí v několik otevřených válečných konfliktů, které ve všech případech končí pro Somálsko porážkou a následnému zhoršení situace v zemi z důvodů ekonomického vyčerpání vedení války. Válka o Ogaden přispěla i k oslabení mocenské pozice Siada Barrého a vyvrcholila v neúspěšný pokus o převrat. Od té doby se již režimu Siada Barrého nikdy nepodařilo dosáhnout tak silné pozice, jakou disponovala po převratu 1969.

Důležitým faktorem, který ovlivňoval chod země bylo několikrát se měnící zaměření zahraniční politiky. V průběhu mandátní vlády nad územím Somálska si země udržovala převážně přátelské vztahy s bývalými koloniálními velmocemi, spravujícími Somálsko. Mandátní území tak získávalo při cestě k nezávislosti země finanční, materiální i personální pomoc jak od Velké Británie, tak i Itálie, se kterou navzdory bývalé okupaci udržela přátelské vazby. K nejvýraznější změně došlo krátce po vzniku nezávislé Somálské republiky. Nově vzniklý stát tehdy získal rozsáhlou finanční a hlavně vojenskou pomoc od

Sovětského svazu, který tak nahradil dosavadního dodavatele v této oblasti Spojené státy americké.

V průběhu dlouholeté spolupráce se Sovětským svazem dojde ke značné modernizaci, zkvalitnění a celkovému nárůstu somálské armády, kdy Sovětský svaz dodá Somálsku velké množství vojenské techniky a dopomůže mu tak k přezbrojení hlavního konkurenta Somálska Etiopii. Tato spolupráce se SSSR skončí v polovině sedmdesátých let kdy dojde pádu režimu Haile Selassieho v Etiopii a do čela země se dostane pro socialistický Haile Mengistu Mariam. Sovětský svaz v této situaci a následné válce o Ogaden podpoří ekonomicky významnější Etiopii a znepřátelí si tak Somálskou republiku, která ve snaze zaplnění bývalé sovětské role opět začne spolupracovat se Spojenými státy.

Posledním významným faktorem, vedoucím občanské válce je otázka klanových vztahů. Od konce let sedmdesátých se začínou ozývat první protesty proti vedení země převážně od klanů Majerteyn a Ishaq. Důvodem těchto protestů je silné prosazování klanů Barrého rodiny, tedy Marehan, Ogaden a Dulhabante, patřících do klanu Darod. I když jednou z hlavních ideí socialistického režimu bylo potlačování a postupná abolizace tribalismu, byl nadále prosazován převážně klan Darod, ze kterého pocházela většina tehdejší vlády. Nespokojenost ostatních klanů byla tedy více než na místě. Jejich protesty se však nesetkaly s kompromisním řešením, naopak začala s příchodem osmdesátých let vlna perzekucí opozičních klanů, při které byly zavražděno několik tisíc obyvatel nesouhlasících s politikou Siada Barrého. Tyto represe se s koncem studené války přenesou i na klan Hawiye obývající hlavní město Mogadišu a boje o moc nad zemí se tak přesunou i do centra samotné Barrého vlády, který je donucen z města uprchnout.

Boje po pádu Barrého režimu přerostou v ještě hlubší občanskou válku, kdy dojde k rozdělení a následným střetům mezi dvěma skupinami Hawiye – Abgal a Habardigir o vládu nad hlavním městem Somálské republiky. Tato situace pak povede k zásahu vojsk OSN, které se ale nesetkají s výraznými úspěchy a jsou pak roku 1995 definitivně staženy z Afrického rohu.

Zdroje se kterými jsem pracoval bych hodnotil většinou jako velmi přínosné. V žádné z monografií či článků jsem se nesetkal s jednostrannou zaujatostí nebo subjektivitou.

Psaní bakalářské práce a nahlédnutí do bohaté historie somálského lidu bylo pro mě velmi přínosné a dá se říci i zábavné a velmi rád bych se věnoval detailněji hlubší problematice Somálska a Afrického rohu v případném následujícím studiu a diplomové práci.

Seznam zkratek

SLM – Somálská liga mladých

AFIS – Amministrazione Fiduciaria Italiana della Somalia (Italská mandátní správa nad Somálskem)

HDMS – Hizbia Digil Mirifle Somali (Somálská strana klanů Digil a Mirifle)

SNL – Somálská národní liga

NSF – Národní spojená fronta

SHO – Severní hraniční oblasti

LPSSP – Lidová pokroková strana severní provincie

NRR – Nejvyšší revoluční rada

OAJ – Organizace africké jednoty

GSG 9 – Grenzschutzgruppe 9 (Hraničářská skupina 9)

Seznam literatury a pramenů

Prameny:

BROWNLIE, Ian. *African boundaries: A Legal and Diplomatic Encyclopaedia*. London: C.Hurst & Company, 1979.

Elections in Somalia. [online]. Dostupné z: <http://africanelections.tripod.com/so.html>.

Revolutionary Speech by Mohamed Siad Barre on 24 October 1969. In: [online]. Dostupné z: <http://www.jaallesiyaad.com/english/revolutionary-speech-by-mohamed-siad-barre-on-24-october-1969->.

Monografie:

FAGE, John, Michael CROWDER a Roland Anthony OLIVER. *The Cambridge History of Africa: volume 8*. Cambridge: Cambridge University Press, 1984.

FEYISSA, Dereje, V HOEHNE, Markus. *Borders*. Rochester, NY: James Currey, Eastern African studies, London, 2010.

FITZGERALD, Nina J. *Somalia: issues, history, and bibliography*. Huntington, N.Y.: Nova Science Publishers, 2002.

HESS, Robert L. *Italian Colonialism in Somalia*. Chicago: University of Chicago Press, 1966.

LEWIS, Ioan M. *Peoples of the Horn of Africa: Somali, Afar, and Saho*. 1st Red Sea Press, Inc. ed. Lawrenceville, NJ: Red Sea Press, 1998.

LEWIS, Ioan M. *The modern history of Somaliland: From nation to state*. London: Weidenfield and Nicolson, 1965.

LEWIS, I. *Understanding Somalia: guide to culture, history, and social institutions*. 2nd ed. London: HAAN Associates, 1993.

MBURU, Nene. *Bandits on the border: the last frontier in the search for Somali unity*.

Trenton, NJ: Red Sea Press, 2005.

TOUVAL, Saadia. *Somali Nationalism: International politics and the drive for the uniti in the horn of Africa*. Cambridge: Harvard university press, 1963.

Články:

BRIND, Harry. *Soviet Policy in the Horn of Africa: The Soviet Advantage*. International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-). 1984, roč. 60, č. 1.

CONTINI, Paolo. *Evolution of Blood Money for Homicide in Somalia*. Journal of African Law. 1971, roč. 15, č. 1.

DAVID, Steven. *Realignment in the Horn: The Soviet Advantage*. International Security. 1979, roč. 4, č. 2.

GHEBHARDT, Alexander O. *Soviet and U.S. Interests in the Indian Ocean*. Asian Survey. 1975, roč. 15, č. 8.

LAITIN, David D. *The Political Economy of Military Rule in Somalia*. 1976, roč. 14, č. 4.

LAITIN, David D. *Revolutionary Change in Somalia*. MERIP Reports. 1977, č. 62.

LAITIN, David D. *The War in the Ogaden: Implications fo Siyaad's Role in Somali History*. The Journal of Modern African Studies. 1979, roč. 17, č. 1.

LAFEBVRE, Jeffrey A. *The United States, Ethiopia and the 1963 Somali-Soviet Arms Deal: Containment and the Balance of Power Dilemma in the Horn of Africa*. The Journal of Modern African Studies. 1998, roč. 36, č. 4.

LEWIS, Ioan M. *The Politics of the 1969 Somali Coup*. The Journal of Modern African Studies. 1972, roč. 10, č. 3.

MBURU, Nene. *Contemporary Banditry in hte Horn of Africa: Caues, History and Political Implications*. Nordic Journal of African Studies. 1999, roč. 8, č. 2.

RINGQUIST, John. *Bandit or Patriot: The Kenyan Shifta War 1963-1968*. Baltic Security and Defense Review. 2011, roč. 13, č. 1.

SCHRAEDER, Peter J. *Involuntary Migration in Somalia: The Politics of Resettlement*.

The Journal of Modern African Studies. 1986, roč. 24, č. 4.

SELASSIE, Bereket Habte. *The American Dilemma on the Horn*. The Journal of Modern African Studies. 1984, roč. 22, č. 8.

SHEIK-ABDI, Abdi. *Ideology and Leadership in Somalia*. The Journal of Modern African Studies. 1981, roč. 19, č. 1.

TAREKE, Gebru. *The Ethiopia-Somalia War of 1977 Revisited*. The International Journal of African Historical Studies. 2000, roč. 33, č. 3.

WARE, Gilbert. *Somalia: From Trust Territory to Nation, 1950-1960*. Phylon. 1960, roč. 26, č. 2.

Internetové zdroje:

METZ, Helen. *Somalia: A Country Study* [online]. 1992. Dostupné z: <http://countrystudies.us/somalia/>.

V. WIGGINS, Rudolph. *The Somali Dispute: Kenya Beware*. In: [online]. Dostupné z: <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/1984/WTL.htm>.

GSG 9 der Bundespolizei. In: Bundespolizei [online]. Dostupné z: http://www.bundespolizei.de/DE/06Die-Bundespolizei/Organisation/BPOLP/GSG9/gsg9_node.html.

Neue Dokumente zur Landshut-Entführung: Lügen unter Freunden. In: [online]. Dostupné z: http://einestages.spiegel.de/static/topicalbumbackground/2865/luegen_unter_freunden.html

Obituary: Mohamed Siad Barre. The Independent [online]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/people/obituary-mohamed-said-barre-1566452.html>

Operation Bright Star begins. In: Aerospace & Defense News [online]. Dostupné z: http://www.asdnews.com/news-23878/Operation_Bright_Star_begins.htm.

Siad Barre Recovering Satisfactorily after Road Accident. In: AP News Archive [online].

Dostupné z: <http://www.apnewsarchive.com/1986/Siad-Barre-Recovering-Satisfactorily-after-Road-Accident/id-f4c35ff899a67c70e0b7079df6e37cee>.

The Somali Govt funded Shifra war in Kenya's North secession. In: [online]. Dostupné z: <http://english.alshahid.net/archives/14954>.

Resumé

The main theme of the Bachelor thesis is the history of Somalia since the Second World War to the fall of Siad Barre's regime. The focus of the thesis is to analyze international and domestic politics during the Cold War on the basis of technical studies. The results of this thesis will help to determine the reasons leading to a civil war and instability in Somalia, mainly the legacy of colonial history and division of Somali nation, causing a creation of pansomali movement and border disputes, followed by shiftings in the international politics towards both sides of the bipolar world. The final factor of importance is an oppression of the traditional clan system by the revolutionary government resulting in uprisings, end of the regime and new conflicts over the power in the state currently without its ruler.